

2008

VLIEGEND HERT IN DE OMGEVING VAN SINT ODILIËNBERG

JOHN T. SMIT

Vliegend hert in de omgeving van Sint Odiliënberg

2008

- Tekst John T. Smit
- Productie Stichting European Invertebrate Survey - Nederland
Postbus 9517, 2300 RA Leiden
Tel. 071-5687670, e-mail: eis@naturalis.nl
- Rapportnummer EIS2008-05
- Opdrachtgever Gegevensautoriteit Natuur
- Relatienummer LNV 150433
- Verplichtingnummer LNV 3012200
- Contactpersoon L.A.C. van der Voort
- Foto voorpagina Foto van de eikenlaan waar in 2007 een mannetje van het vliegend hert is waargenomen. Foto J.T. Smit.

INHOUDSOPGAVE

1. INHOUDSOPGAVE	3
2. SAMENVATTING	4
3. DANKWOORD.....	5
4. INLEIDING	6
5. METHODEN	7
5.1. PUBLICITEIT	7
5.2. CONTROLE WAARNEMINGEN	7
5.3. VELDWERK.....	7
6. RESULTATEN	8
6.1. WAARNEMINGEN	8
6.2. CONTROLE WAARNEMINGEN	8
6.3. VERSPREIDING.....	9
7. DISCUSSIE	10
7.1. WAARNEMINGEN	10
Sint Odiliënberg, het Hoosden.....	10
Maasbracht, Clauscentrale.....	11
De Meinweg, klooster.....	13
7.2. CONTROLE WAARNEMINGEN	14
7.3. VERSPREIDING.....	14
Sint Odiliënberg.....	14
8. AANBEVELINGEN	16
9. LITERATUUR	17
10. BIJLAGE 1 WAARNEMINGEN SINT ODILIËNBERG.....	19
11. BIJLAGE 2 STROOMSCHEMA CONTROLE WAARNEMINGEN	20
12. BIJLAGE 3 VERSPREIDINGSKAART 10*10 KM	22
13. BIJLAGE 4 VERSPREIDINGSKAART 1*1 KM.....	23

SAMENVATTING

In 2008 heeft EIS-Nederland in opdracht van de Gegevensautoriteit Natuur van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit een onderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van het vliegend hert in de omgeving van Sint Odiliënberg. Aanleiding voor dit onderzoek was een waarneming uit 2007 gecombineerd met het feit dat er uit deze omgeving reeds enkele waarnemingen bekend waren uit de periode 1801-1995.

De focus van het onderzoek lag duidelijk op het potentiële leefgebied Sint Odiliënberg, maar uitgangspunt bij dit onderzoek was een aanzet voor een complete actualisatie van de verspreiding op het niveau van 10*10 kilometer in de periode 2007-2012 en tevens het actualiseren van het verspreidingsbeeld op 1*1 kilometerhokniveau als voorbereiding op de te ontwikkelen kanskaarten.

De voorgenomen doelen bij dit onderzoek waren:

- Inzicht te krijgen in de aanwezigheid van eventuele voortplantingspopulaties in het focusgebied Sint Odiliënberg.
- Beoordelen van de geschiktheid van de aanwezige bosopstanden voor het vliegend hert binnen het focusgebied.
- Een aanzet geven tot de complete actualisatie van het verspreidingsgebied op 10x10-kilometerhok niveau voor de periode 2007-2012.
- Actualisatie van het verspreidingsbeeld op 1x1-kilometerhok niveau.

In 2008 zijn er in totaal 313 waarnemingen van het vliegend hert binnengekomen, waarvan er 262 daadwerkelijk betrekking hadden op het vliegend hert. De overige 51 waarnemingen (16%) hadden betrekking op 7 verschillende soorten andere ongewervelden of waren oncontroleerbaar.

Uit de omgeving van Sint Odiliënberg zijn twee betrouwbare waarnemingen binnengekomen, een mannetje op het terrein van de Clauscentrale in Maasbracht en een mannetje van de Meinweg, nabij het Maharishi Mahesh klooster. Op basis van deze beide vondsten, samen met die uit 2007 en de beoordeling van de verschillende stukken bos in deze omgeving moet aangenomen worden dat deze omgeving een actueel leefgebied vormt voor het vliegend hert. Hiermee wordt het aantal verspreidingsgebieden uitgebreid naar 5. Er dient echter wel opgemerkt te worden dat het vliegend hert in de omgeving van Sint Odiliënberg vermoedelijk erg zeldzaam is en slechts enkele verspreide en geïsoleerde populaties heeft, vergelijkbaar met het voormalige(?) verspreidingsgebied de Utrechtse Heuvelrug.

DANKWOORD

De volgende personen worden hartelijk bedankt voor hun bijdrage aan dit vliegend hert project in 2008. Reinier Akkermans en Herman Vanlier voor de uitgebreide toelichting en informatie met betrekking tot hun waarnemingen. Wouter Janssen en Willem Renema voor de waardevolle informatie met betrekking tot potentieel geschikte gebieden voor het vliegend hert in de omgeving van Sint Odiliënberg. Anita Baumgartinger-Seiringer en Sandra Lamberts voor de enerverende velddagen. Gerrit Rekers voor zijn nimmer aflatende enthousiaste verzamelwoede van waarnemingen op de Veluwe. Natuurlijk worden alle waarnemers bedankt voor het doorgeven van hun waarnemingen.

INLEIDING

Tijdens de verschillende onderzoeken van de afgelopen jaren is gebleken dat naast de vier kernverspreidingsgebieden van het vliegend hert er ook nog drie potentiële verspreidingsgebieden te onderscheiden zijn. De Utrechtse Heuvelrug, met waarnemingen tot 1990, de Sallandse Heuvelrug (Holterberg), met slechts twee zekere waarnemingen in 1980 en 2002 en als laatste de omgeving van Sint Odiliënberg, met vijf betrouwbare en één onbevestigde waarneming in de periode 1801 – 2007 (Smit 2007). De betrouwbare waarneming van 2007 was aanleiding om in 2008 te proberen zicht te krijgen op eventuele voortplantingspopulaties in dit gebied.

Uitgangspunt bij dit onderzoek was een aanzet voor een complete actualisatie van de verspreiding op een niveau van 10x10-kilometerhokken in de periode 2007-2012 en tevens het actualiseren van het verspreidingsbeeld op 1x1-kilometerhok niveau als voorbereiding op de te ontwikkelen kanskaarten. De focus voor het seizoen 2008 lag nadrukkelijk op het potentiële leefgebied in de omgeving Sint Odiliënberg. Dit onderzoek betrof een inhaalslag verspreidingsonderzoek in het kader van het Amendement van der Ham.

De voorgenomen doelen bij dit onderzoek waren:

- Inzicht te krijgen in de aanwezigheid van eventuele voortplantingspopulaties in het focusgebied Sint Odiliënberg.
- Beoordelen van de geschiktheid van de aanwezige bosopstanden voor het vliegend hert binnen het focusgebied.
- Een aanzet geven tot de complete actualisatie van het verspreidingsgebied op 10x10-kilometerhok niveau voor de periode 2007-2012.
- Actualisatie van het verspreidingsbeeld op 1x1-kilometerhok niveau.

METHODEN

Voor de inhaalslag zijn de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Het schrijven van persberichten voor verschillende media waarbij opgeroepen wordt om waarnemingen door te geven.
- Het verspreiden van posters met een zelfde oproep onder verschillende bezoekerscentra en campings etcetera.
- Het uitvoeren van veldwerk ter controle van de waarnemingen uit afgelopen jaren, alsmede uit 2008.
- Het uitvoeren van veldwerk ter beoordeling van de geschiktheid van de aanwezige biotopen in de omgeving.
- Interviewen van waarnemers en omwonenden.

PUBLICITEIT

Conform het beproefde concept (Smit 2004) is ook dit jaar weer aandacht gegeneerd voor het vliegend hert in de media, met een oproep waarnemingen door te geven. In tegenstelling tot voorgaande jaren is dit keer de media aandacht gericht op de provincie met het focusgebied, de omgeving Sint Odiliënberg in Limburg. Desalniettemin is het persbericht ook gepubliceerd buiten deze regio en opgenomen op verschillende websites. Naast het persbericht is er ook een poster verspreid in de omgeving van Sint Odiliënberg. Bij een aantal veldbezoeken is de poster tevens in een aantal brievenbussen van huizen gestopt nabij plekken die geschikt leken voor het vliegend hert.

CONTROLE WAARNEMINGEN

Eenieder die een waarneming doorgaf heeft een reactie gekregen. Bij twijfel aan de waarneming is gevraagd om een foto of een beschrijving indien geen foto voorhanden was. Waarnemingen buiten het bekende areaal zijn extra kritisch beschouwd. Een deel van de waarnemingen is niet geaccepteerd vanwege het ontbreken van voldoende bewijs. De controle criteria zijn als volgt weer te geven, in afnemende prioriteit:

- Is er een foto aanwezig
- Ligt de vindplaats binnen het bekende areaal, zo ja nabij een bekende vindplaats / populatie
- Is de beschrijving afdoende
- Gaat het om een mannetje of een vrouwtje

In bijlage 2 is een stroomschema weergegeven van de controleprocedure voor de waarnemingen van het vliegend hert.

VELDWERK

Het veldwerk is met name ingezet om de verschillende plekken waar voorheen waarnemingen zijn gedaan te onderzoeken op mogelijke voortplantingslocaties. Daarnaast zijn een flink aantal bosopstanden onderzocht op de geschiktheid voor het vliegend hert, hiervoor is uitgegaan van het kaartbeeld in combinatie met de reeds bekende waarnemingen en informatie van waarnemers en natuurliefhebbers ter plekke over eventuele geschikte plekken.

RESULTATEN

WAARNEMINGEN

In totaal zijn er 313 waarnemingen van het vliegend hert binnengekomen in 2008, hiervan hadden er 262 daadwerkelijk betrekking op het vliegend hert. Deze betrouwbare waarnemingen zijn erg ongelijkmatig verdeeld over de verschillende kernverspreidingsgebieden: 180 uit Limburg, 73 uit Gelderland, 4 uit Overijssel en nog 5 uit het buitenland. Hieronder bevinden zich twee betrouwbare waarnemingen uit het focusgebied, de omgeving van Sint Odiliënberg (tabel 1 en bijlage 1).

Tabel 1. Betrouwbare waarnemingen van het vliegend hert in 2008 uit de omgeving Sint Odiliënberg.

Vindplaats	Datum	Waarnemer
Maasbracht, Clauscentrale	19 juni 2008	Reinier Akkermans
De Meinweg, Klooster	7 augustus 2008	Herman Vanlier

CONTROLE WAARNEMINGEN

In totaal zijn 51 van de 313 waarnemingen niet geaccepteerd als vliegend hert. Deels omdat aan de hand van de beschrijving of de foto kon worden vastgesteld dat het om een andere soort ging. Een ander deel is niet geaccepteerd omdat er onvoldoende bewijs aangeleverd kon worden om met zekerheid te kunnen zeggen dat het om een vliegend hert ging. Onderstaande soorten zijn als vermeende vliegende herten aangeleverd in 2008.

Kevers

Bladsprietkevers

Meikever (*Melolontha melolontha*)

Neushoornkever (*Oryctes nasicornis*)

Boktorren

Lederbok (*Prionus coriarius*)

Vliegende herten

Klein vliegend hert (*Dorcus parallelipedus*)

Waterkevers

Spinnende waterkever (*Hydrophilus piceus*)

Sprinkhanen

Veenmol (*Gryllotalpa gryllotalpa*)

VERSPREIDING

Naar aanleiding van de vondsten uit de omgeving van Sint Odiliënberg in 2007 en 2008 moet het beeld van de verspreiding van het vliegend hert in Nederland aangepast worden waarbij de omgeving van Sint Odiliënberg eveneens aangemerkt wordt als actueel verspreidingsgebied (fig. 1). In bijlagen 3 en 4 wordt een verspreidingskaart gegeven van het gezamenlijke actuele en potentiële verspreidingsgebied. In bijlage 3 zijn de waarnemingen op een schaal van 10*10 kilometer weergegeven met een onderscheid tussen waarnemingen tot en vanaf 2007. In bijlage 4 wordt de zelfde kaart weergegeven op een schaal van 1*1 kilometer en met een onderscheid tussen de waarnemingen tot en vanaf 2004.

Figuur 1. Actuele verspreiding van het vliegend hert in Nederland. Naast de vier reeds bekende kernverspreidingsgebieden, Zuid-Limburg, het Rijk van Nijmegen, de Veluwe en Mander, is naar aanleiding van dit onderzoek nu ook de omgeving van Sint Odiliënberg opgenomen.

DISCUSSIE

WAARNEMINGEN

Het aantal waarnemingen is met 313 minder dan dat van vorig jaar, maar altijd nog fors meer dan voor de periode dat de inventarisatie werd uitgevoerd middels een mediaoffensief (Smit 2004, 2007). De hoeveelheid waarnemingen die binnenkomt hangt samen met de hoeveelheid aandacht die gegeneerd wordt in de media. In de jaren dat er landelijk aandacht voor gevraagd werd, 2004 en 2007, kwamen er meer waarnemingen binnen dan in de tussenliggende jaren. Er lijkt een stijgende lijn in te zitten, mogelijk deels omdat een aantal waarnemers enkele jaren actief blijft en deels door de uitgebreide onderzoeken die hebben plaatsgevonden in het kader van de verschillende beheer- en beschermingsplannen (Smit & Krekels 2006, 2008a, 2008b), waarbij veel persoonlijk contact is geweest met waarnemers.

Het feit dat ondanks de explosieve toename van het aantal waarnemingen er slechts een zeer beperkt aantal buiten de vier kerngebieden afkomstig is geeft mijns inziens nog steeds aan dat het beeld van de verspreiding van het vliegend hert in Nederland redelijk compleet is. Dit geldt zeker als naast de vier, inclusief Sint Odiliënberg inmiddels vijf, actuele leefgebieden ook de potentiële leefgebieden meegenomen worden (Smit 2007). Van de drie waarnemingen die in 2007 buiten de kerngebieden zijn gedaan hebben er twee vermoedelijk betrekking op versleepte exemplaren. De derde is afkomstig uit, wat nu blijkt, een nieuw leefgebied van het vliegend hert. Hieronder wordt deze, samen met de nieuwe waarnemingen uit 2008 uit het focusgebied Sint Odiliënberg, besproken.

Sint Odiliënberg, het Hoosden

Deze waarneming van 12 augustus 2007 is uitgebreid besproken in het rapport van vorig jaar (Smit 2007). De exacte vindplaats is in 2008 bezocht. Het blijkt te gaan om een eikenlaan langs een oprit naar een boerderij aan de noordkant van een stuk gemengd bos. Navraag bij de bewoners van de betreffende boerderij leerde dat er wel vaker vliegende herten worden waargenomen, maar dat het een zeldzame verschijning is. Zij zijn er van overtuigd dat de populatie zich in een dode eik bevindt ten zuiden van het stuk bos (fig. 2). Controle van die bosrand leverde nog een 2^e potentiële voortplantingsplek op (fig. 3). Biede bomen zien er geschikt uit als voortplantingsplek voor het vliegend hert.

Figuur 2. De dode eik aan de rand van het bos waar volgens de omwonenden de populatie vliegende herten zich bevindt.

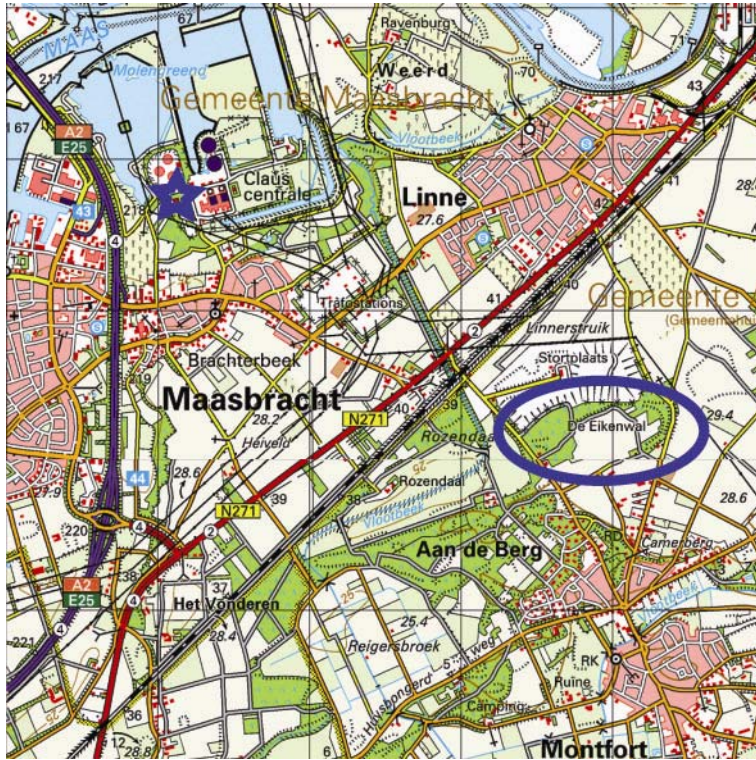
Figuur 3. Het bosgebied 't Hoosden zowel de waarneming uit 2007 als de beide potentiële voortplantingsplekken aangegeven. De 2^e potentiële voortplantingsplek is niet specifiek als zodanig benoemd door de bewoners. Bron Google Earth, 2008.

Maasbracht, Clauscentrale.

Op 19 juni 2008 werd er een mannetje waargenomen op het parkeerterrein van de Clauscentrale. Er zijn verschillende foto's gemaakt ter bevestiging van de waarneming, maar mochten niet gebruikt worden voor deze rapportage. De vindplaats is enigszins afwijkend omdat er in het geheel geen geschikt voortplantingsbiotoop aanwezig is in de directe omgeving. Het stukje bos nabij de parkeerplaats bevat wel een enkele eik maar ziet er verder ongeschikt uit door een zeer vochtige bodem en een overheersende vegetatie van zwarte els en wilg.

Wel ligt er op zo'n drie kilometer afstand een stuk bos dat wel geschikt is, toepasselijk genaamd 'De Eikenwal'. Controle van het betreffende stuk bos leverde geen waarnemingen op, maar liet wel zien dat de bosrand zelf grotendeels bestaat uit eiken (fig. 4, 5) en dat er een aantal dode eikenstronken aanwezig zijn in de rand. Of het betreffende exemplaar ook daadwerkelijk hiervan afkomstig is valt niet met zekerheid te zeggen.

Figuur 4. Kaart van de omgeving Maasbracht en Montfort. Aangegeven zijn de vindplaats van het vliegende hert op de parkeerplaats van de Clauscentrale (ster) en het geschikte stuk bos 'De Eikenwal' (omcirkeld). Topografische ondergrond: copyright © 2005 Dienst voor het Kadaster en de openbare registers, Apeldoorn.

Figuur 5. De op het zuiden geëxponeerde bosrand van 'De Eikenwal', vrijwel volledig bestaand uit eiken.

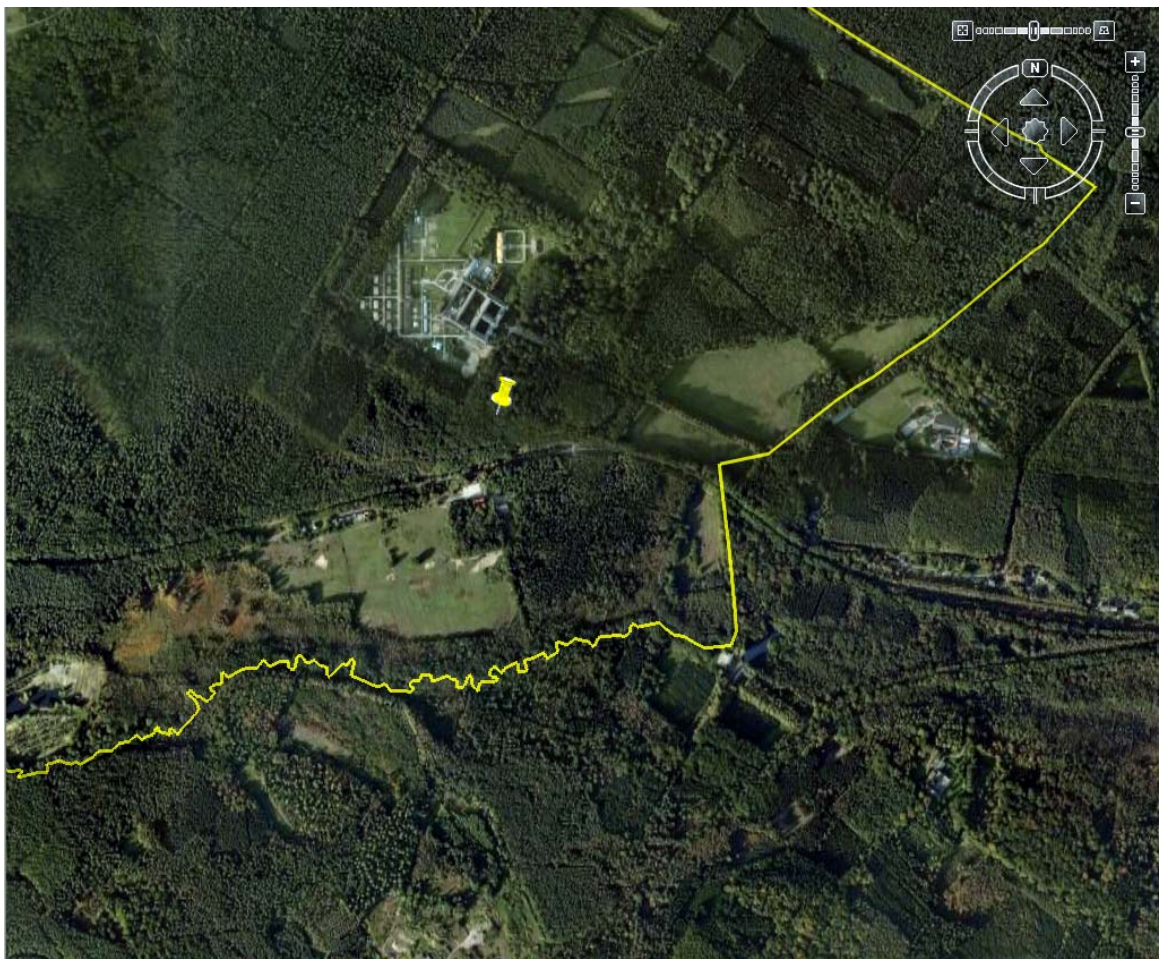

Figuur 6. Het waargenomen mannetjes van de Meinweg. Foto Herman Vanlier.

De Meinweg, klooster

Op 7 augustus 2008 is er een mannetje (fig. 6) waargenomen op een bospad nabij het Maharishi Mahesh klooster. Ten zuiden van dit klooster liggen, tegen de Duitse grens enkele weilanden, afgewisseld met stukken vrijwel puur eikenbos dat doorloopt in Duitsland (fig. 7). In het Duitse deel zijn eind jaren '80, begin jaren '90 enkele keren vliegende herten waargenomen (pers. meded. W. Renema).

Figuur 7. Het zuidoostelijke deel van de Meinweg, met linksboven het midden het klooster en de gele pin geeft de waarneming aan. De zuidelijke helft bestaat voornamelijk uit eikenbos. Bron Google Earth, 2008.

Deze zuidoosthoek van de Meinweg is typische een plek waar weinig mensen komen 's avonds. Terwijl dat juist het moment is waarop het vliegend hert actief is. Hierdoor is het heel goed mogelijk dat er zich al geruime tijd een populatie bevindt die tot nog toe onopgemerkt is gebleven. De waarnemingen aan de Duitse kant maken dit zeer aannemelijk.

CONTROLE WAARNEMINGEN

51 van de 313 binnengekomen waarnemingen bleken betrekking te hebben op andere soorten van het vliegend hert of bleken oncontroleerbaar. Dit is maar liefst 16%. Met ander woorden controle blijft een aandachtspunt bij de huidige manier van waarnemingen verzamelen.

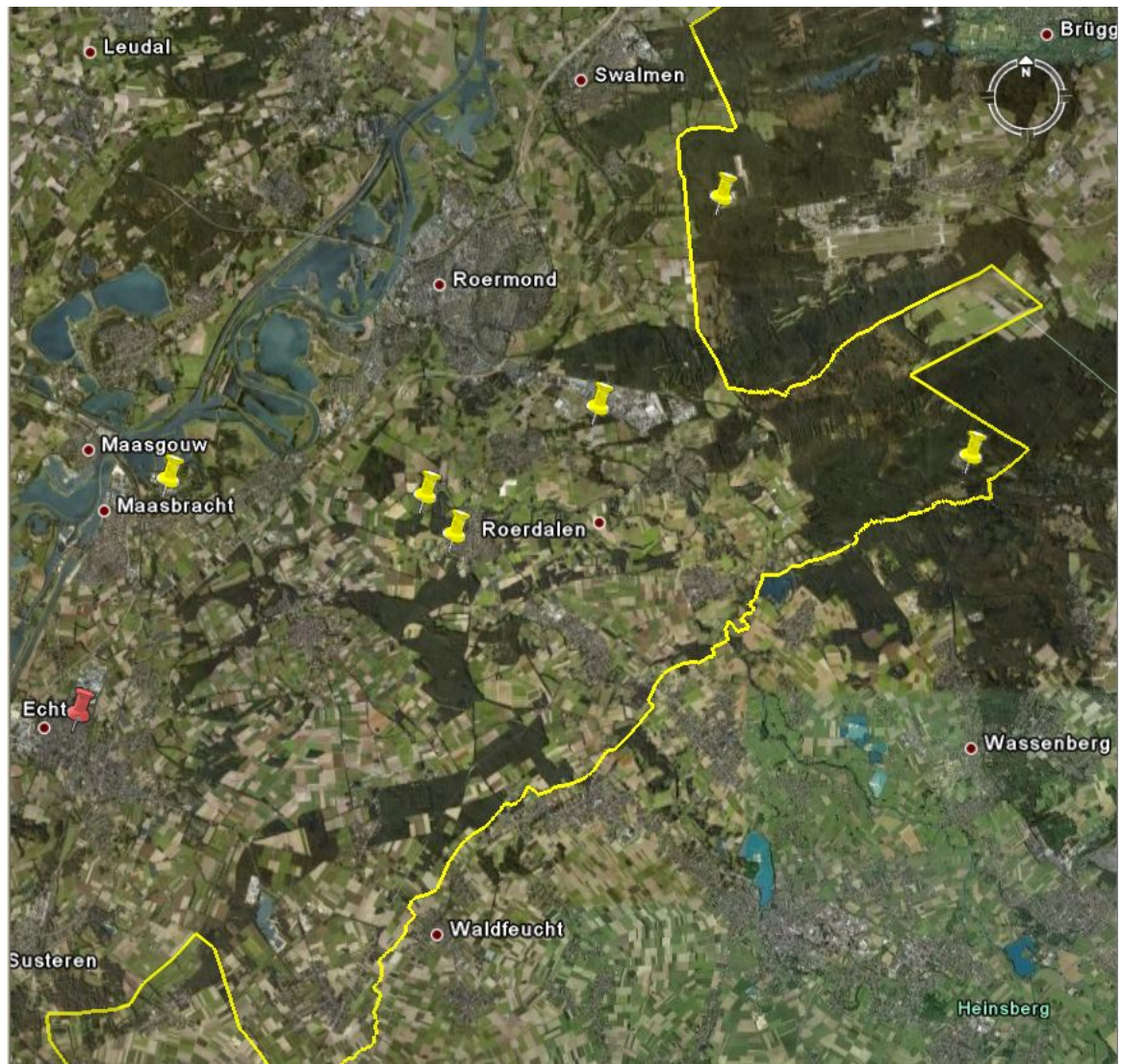
VERSPREIDING

Met de omgeving van Sint Odiliënberg als nieuw actueel verspreidingsgebied, wordt het aantal huidige leefgebieden uitgebreid naar 5. Er dient wel opgemerkt te worden dat het vliegend hert in dit nieuwe gebied vermoedelijk zeer zeldzaam is, met hooguit enkele verspreide populaties. Deze situatie is vergelijkbaar met het voormalige(?) verspreidingsgebied op de Utrechtse Heuvelrug, hier zijn in de periode 1900 – 1990 slechts 12 betrouwbare waarnemingen gedaan (Smit 2007). Voor de omgeving Sint Odiliënberg geldt dat er slechts 7 betrouwbare waarnemingen gedaan zijn in de periode 1801 – 2008 (bijlage 1). Naast deze 7 betrouwbare zijn er ook nog twee onduidelijke waarnemingen bekend, waarvan geen foto of verzameld materiaal beschikbaar is en dus niet controleerbaar.

Sint Odiliënberg

Gezien de spreiding van deze drie recente waarnemingen, gecombineerd met de oudere al of niet controleerbare waarnemingen, en de aanwezigheid van geschikt biotoop wordt er een groot gebied aangewezen ten zuiden van Roermond. In figuur 8 is het leefgebied Sint Odiliënberg weergegeven met de verschillende waarnemingen. Uit Echt zijn twee waarnemingen bekend, respectievelijk uit 1801 en 1952. In die periode werd niet altijd de exacte vindplaats aangegeven, het is onwaarschijnlijk dat de dieren in het dorp zelf zijn waargenomen, vermoedelijk zijn ze afkomstig uit een van de aanwezige stukken bos. De waarneming uit Duitsland, ten zuidoosten van Swalmen is bij de aanwijzing van het leefgebied vooralsnog buiten beschouwing gelaten. Ten eerste omdat de exacte vindplaats niet bekend is en ten tweede omdat de waarneming niet controleerbaar is wegens het ontbreken van een foto of ander bewijsmateriaal.

Figuur 8. Het nieuwe leefgebied Sint Odiliënberg met de betrouwbare waarnemingen van het vliegend hert. De waarnemingen uit Echt zijn in een andere kleur weergegeven omdat de exacte vindplaats niet bekend is, vermoedelijk zijn ze afkomstig uit een van de nabijgelegen stukken bos. Bron Google Earth, 2008.

AANBEVELINGEN

De waarneming op de Meinweg is gedaan in de buurt van het Maharishi Mahesh klooster, net ten zuiden hiervan, ten zuiden van de verschillende weilandjes, bevinden zich een aantal stukken oud eikenbos met veel dood hout. Deze stukken bos lopen door aan de Duitse kant van de Meinweg, waar het vliegend hert eveneens is waargenomen. Het verdient daarom aanbeveling om samen met de beherende instantie in Duitsland / NABU het gebied dusdanig te beheren dat het geschikt blijft en mogelijk zelfs verbeterd wordt voor het vliegend hert. Idealiter wordt er een beheerplan opgesteld specifiek toegespitst op het betreffende gebied, liefst in samenwerking met het plaatselijke Nabu.

Daarnaast verdient het aanbeveling een beheerplan op te stellen voor de verschillende stukken en snippers bos in het verspreidingsgebied Sint Odiliënberg ten behoeve van het vliegend hert. Veel delen zijn nu niet geschikt of weinig geschikt en de plekken waar de mogelijke populaties zich bevinden liggen geïsoleerd, wat ze erg kwetsbaar maakt.

Voor de actualisatie van de verspreiding op het niveau van 10x10-kilometerhokken in de periode 2007-2012 en de actualisatie van het verspreidingsbeeld op 1x1-kilometerhok niveau als voorbereiding op de te ontwikkelen kansenskaarten, wordt aanbevolen komend seizoen de aandacht te vestigen op het verspreidingsgebied 'Rijk van Nijmegen'. Wellicht in combinatie met de provincie Limburg. De laatste keer dat in deze provincie onderzoek is gedaan is in 2005 geweest, afgezien van het gebied Sint Odiliënberg. Het is waar dat het merendeel van de waarnemingen die de afgelopen twee jaar is binnengekomen afkomstig is uit deze provincie, echter het grootste deel daarvan is afkomstig uit de gemeente Onderbanken waar de IVN een monitoring van verkeersslachtoffers heeft opgezet in de aanwezige holle wegen. Uit de overige gebieden zijn slechts een handjevol waarnemingen afkomstig. Bovendien is er in 2008 een actieplan voor het vliegend hert opgesteld voor het Gelderse deel van het Rijk van Nijmegen, waar deze winter beheerswerkzaamheden voor worden uitgevoerd en een jaar geleden zijn er enkele broedstoven aangelegd in het Limburgse deel. Kortom het zou goed zijn deze genomen maatregelen te volgen. Bijkomend voordeel is dat het onderzoek in de omgeving van Sint Odiliënberg een vervolg krijgt.

LITERATUUR

Smit, J.T. 2004. Inhaalslag verspreidingsonderzoek vliegend hert. – EIS-Nederland, Leiden.

Smit, J.T. 2007. Actuele en potentiële verspreiding van het vliegend hert in Nederland. – EIS-Nederland, Leiden.

Smit, J.T. & R.F.M. Krekels 2006. Vliegend hert in Limburg Actieplan 2006 - 2010. – EIS-Nederland en Bureau Limes Divergens, Leiden – Nijmegen.

Smit, J.T. & R.F.M. Krekels 2008a. Vliegend hert op de Veluwe. Beschermingsplan 2009-2013. – EIS-Nederland en Bureau Limes Divergens, Leiden – Nijmegen.

Smit, J.T. & R.F.M. Krekels 2008b. Vliegend hert in Mander. Beheerplan 2009-2013. – EIS-Nederland en Bureau Limes Divergens, Leiden – Nijmegen.

BIJLAGE 1

Waarnemingen van het vliegend hert in de omgeving van Sint Odiliënberg in chronologische volgorde weergegeven.

Geslacht	Aantal	Vindplaats	Amersx	Amersy	Dag	Maand	Jaar	Waarnemer	betrouwbaarheid
Man	1	'Echt'	188	346			1801	v. Roon	Betrouwbaar
Onbekend	1	'Echt'	188	346			1952	Frankenhuyze	Betrouwbaar
Vrouw	1	Melick, Driestruik	200,8	353,0	30	07	1995	W. Jansen	Betrouwbaar
Man	1	Elmpterwald Duitsland	203	357	26	08	1999	S. Jansen	Betrouwbaar
Man	2	St. Odiliënberg, Schepersheuvel 1	197,3	350,2			2004	J. Henderickx	Onduidelijk
Vrouw	1	Merum, Herten	195	354	05	06	2007	M. Nelissen	Onduidelijk
Man	1	St. Odiliënberg, het Hoosden	196,851	351,103	12	08	2007	R. Noevers	Betrouwbaar
Man	1	Maasbracht, Clauscentrale	191,15	351,65	19	06	2008	Chris Theelen	Betrouwbaar
Man	1	Meinweg Klooster Maharishi Mahesh	208,6	351,8	07	08	2008	Herman Vanlier	Betrouwbaar

BIJLAGE 2

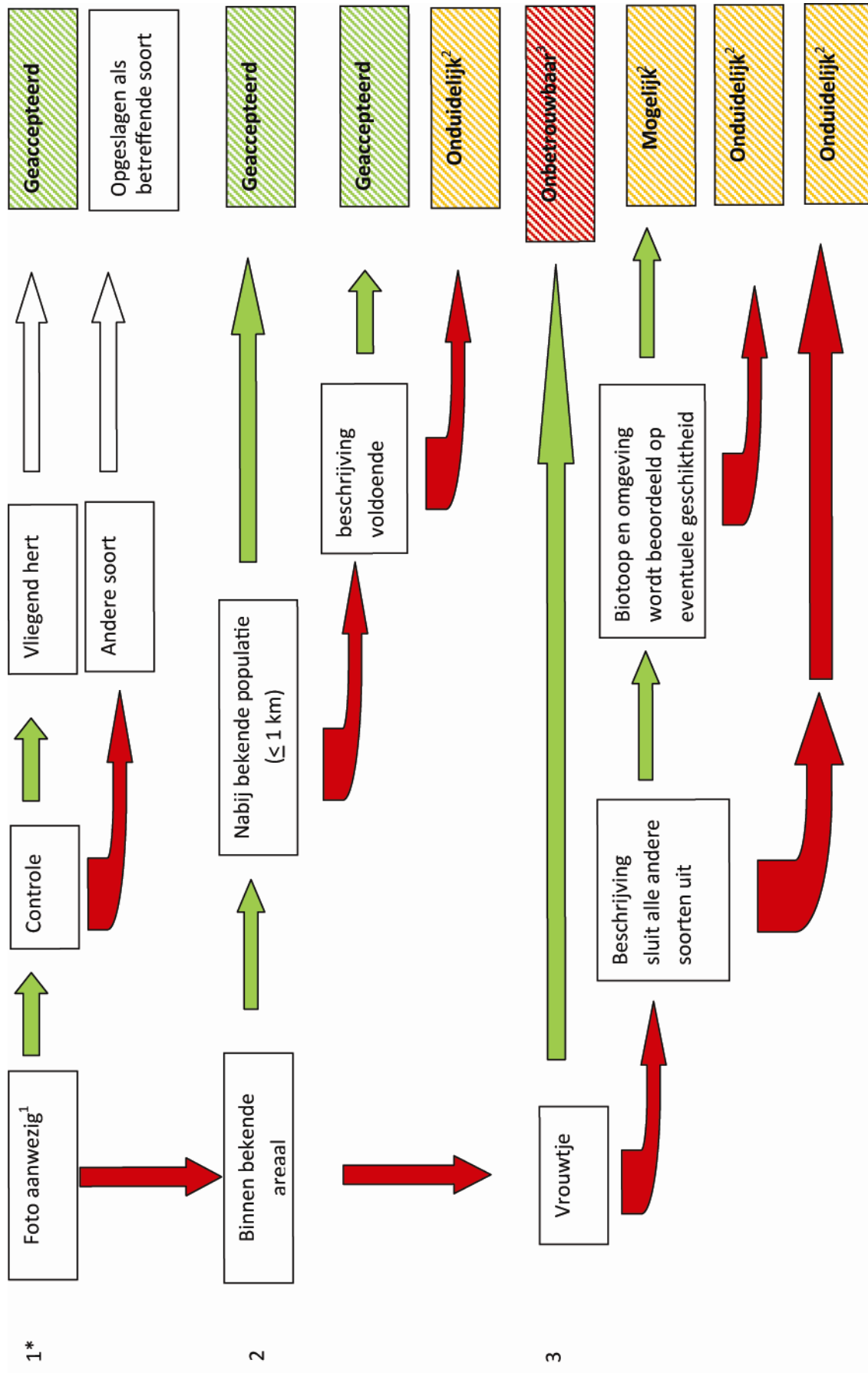
Stroomschema van de controle van de binnengekomen waarnemingen.

* Een groene pijl staat voor een positief antwoord, in de meeste gevallen 'ja', een rode voor een negatief antwoord.

¹ Er wordt altijd om een foto gevraagd indien deze niet aanwezig is.

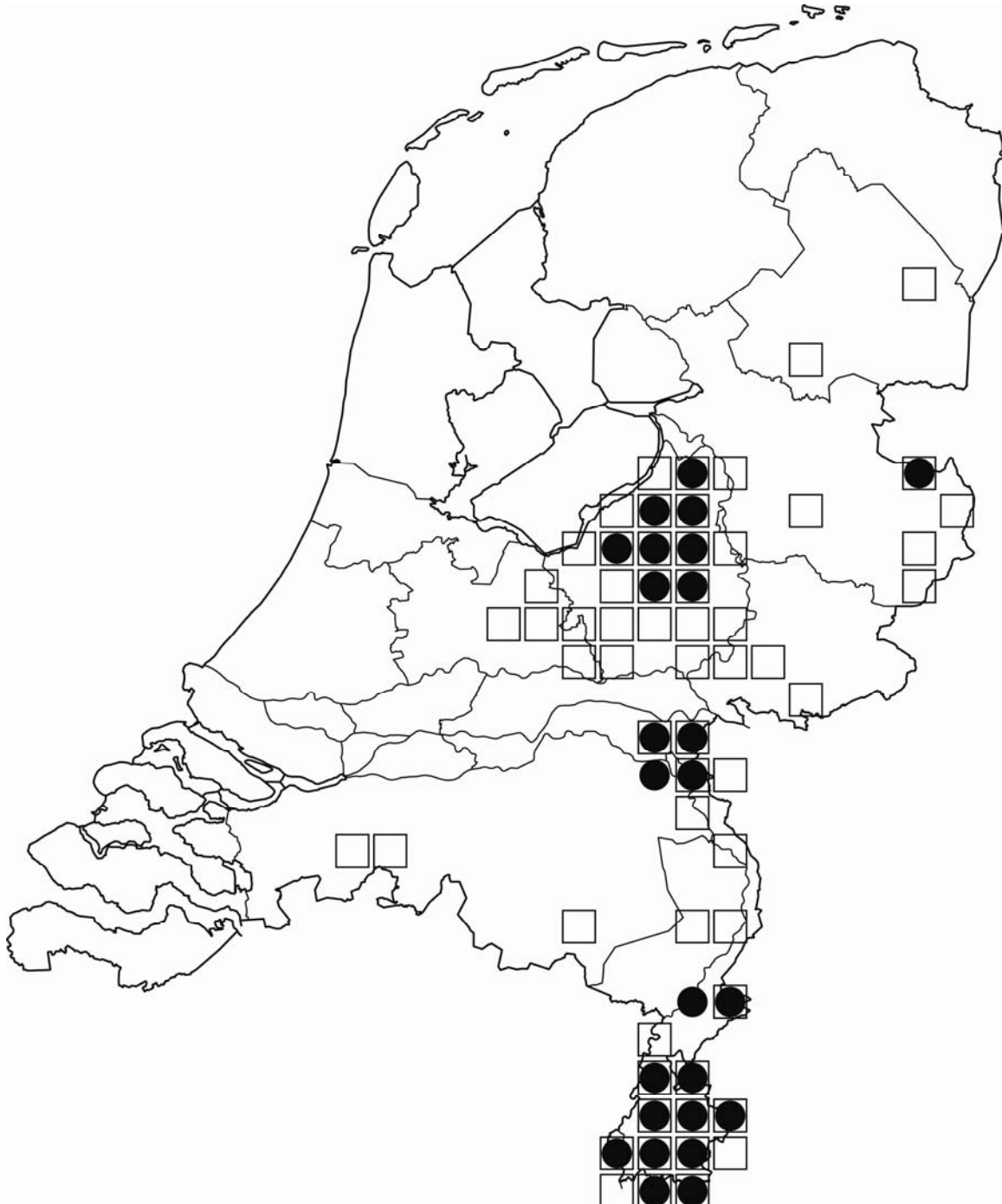
² Bij alle oranje waardeoordelen (onduidelijk en mogelijk) wordt altijd om een foto gevraagd en eventueel om een aanvullende beschrijving.

³ Vrouwtjes zonder begeleidende foto en buiten het bekende areaal zijn per definitie onbetrouwbaar, teveel andere grote kevers worden door hun grootte aangezien voor vliegende herten en bij het gebrek aan de gewei-vormige kaken worden ze gemeld als vrouwtjes vliegend hert. Daar komt bij dat vrouwtjes over het algemeen een meer verborgen levenswijze hebben dan de mannetjes en dus minder makkelijk worden waargenomen.

BIJLAGE 3

Verspreidingskaart met de actuele en potentiële verspreidingsgebied van het vliegend hert in Nederland met een schaal van 10*10 kilometer. De waarnemingen zijn weergegeven in 2 perioden, tot 2007 (open vierkantje) en vanaf 2007 (stip).

BIJLAGE 4

Verspreidingskaart met de actuele en potentiële verspreidingsgebied van het vliegend hert in Nederland met een schaal van 1*1 kilometer. De waarnemingen zijn weergegeven in 2 perioden, tot 2004 (open vierkantje) en vanaf 2004 (stip).

